

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2004

Jyväskylän yliopiston erillislaitosten yhteistyö on kertomusvuonna tuottanut esityksen erilaisten palvelujen ja ohjauksen organisoimisesta käyttäjälähtöisesti oppimiskeskusmallin mukaisesti. Rehtorin 8.11. asian eteenpäin kehittämiseksi asettamassa oppimiskeskustyöryhmässä on myös kirjaston edustus. Työryhmän asettaminen on merkittävä avaus kirjaston palvelujen kehittämisessä ja entistä paremmassa integroimisessa yliopistoyhteisön muuhun toimintaan. Työryhmän toimeksianto sivuaa kirjaston kannalta myös Esteetön yliopisto –hanke, jossa kirjasto on mukana, sekä kirjaston 30.5. valmistunut tilastrategia, joka laadittiin yhteistyössä yliopiston kiinteistöpäällikön kanssa.

Kirjasto on yliopiston suurin tieto- ja kirjallisuuspalveluja antava yksikkö, jonka tavoitteena on kirjastossa tarjottujen ja verkkopalvelujen integroiminen ja välittäminen käyttäjille toiminnallisesti ja kustannuksiltaan tehokkaasti. Vapaakappalelainsäätö ja Euroopan Unionin EDC-kirjastoasema ovat kirjaston kokoelmienmuodostamiselle merkittävä etu. Kirjasto on kehittänyt tiedonhankinnan ja tiedonhallinnan opetusta ja ohjausta. Tavoitteena on integroida informaatiolukutaito osaksi akateemisia opintoja. Asiantuntija- ja tieto-organisaationa kirjasto on kehittänyt asiakasviestintää, palveluja ja työmenetelmiään.

Kirjasto on seurannut yliopiston profiloitumista, meneillään olevia tutkimushankkeita ja opetuksen kehitystä ja hankkinut aineistoja myönnettyjen määrärahojen mukaisesti. Kirjasto tarjoaa nyt sivuillaan 200 eri tieteenalojen tietokantaa ja noin 7500 elektronista lehteä, joista FinELibin kautta hankittuja 6500. Paljon käytettyyn NetMotin sanakirjastoon on vuonna 2004 hankittu uusia aineistoja, joista merkittävin on Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimittama Kielitoimiston sanakirja. Elektronisten hakuteosten ja sanakirjojen lisäksi on käytössä laaja-alainen monografiakirjasto Ebrary, joka sisältää nyt 20.000 nimekettä yliopistomme tutkimus- ja opetusaloilta, mm. yli 100 käytössä olevaa kurssikirjaa. Vuoden lopulla hankittiin kotimaisiin aineistoihin keskittyvä Ellibsin e-kirjajärjestelmä, johon hankitaan kotimaista tieteellistä kirjallisuutta. Jyväskylän yliopiston kirjasto toimi ulkomaisen kausijulkaisuhankinnan kilpailutuksen pioneerin ominaisuudessa 3 kirjaston asiantuntijana.

Suunnitelma kurssikirjojen hankinnan kehittämiseksi laadittiin johtokunnan johdolla ja siitä neuvoteltiin tiedekuntien kanssa. Joitakin pelkästään kirjaston toimenpitein toteutettavia uudistuksia lähinnä aineiston kierron parantamiseksi on jo tehty.

Kirjasto on nykyisin monipuolinen fyysinen ja sähköinen opiskeluympäristö, jota kehitetään aktiivisesti. Se on osallistunut opetuksen laatuprosessiin (OPLAPro) ja toiminut yhteistyössä mm. virtuaaliyliopistohankkeen kanssa. Kaksivaiheista tutkintojärjestelmää (Bologna-prosessia) varten kirjaston tietopalvelussa on laadittu Tiedonhankinnan opintopolku -opetussuunnitelma, joka on saanut yliopistolla positiivista palautetta. Mm. osana opetuksen laatuprosessia (OPLAPro) valmistuneessa Opinnäytteiden laadunvarmistusta pohtineen työryhmän ehdotuksessa on kirjattuna tiedonhankintataitojen merkitys opinnäytteen laatimisprosessissa ja suositus tiedonhankinnan koulutuksesta.

Tiedonhankinnan verkkokursseja on pidetty yllä ja käytetty opetuksessa. Uusia kursseja on valmisteilla bio- ja ympäristötieteiden, taloustieteiden, viestintätieteiden ja yhteiskuntatieteiden tiedonhankinnan opetukseen. TieVie 10 ov –koulutushankkeena on valmistunut Verkkokurssin rakentajan pakki ja on käynnistetty tiedonhankinnan kouluttajien mentorointiohjelma. Kertomusvuoden lopussa virallisesti päättyneessä TieDot-hankkeessa arvioitiin valmistuneita verkkokursseja ja saatiin ulkopuoliset arviot JYK:n kasvatustieteen, liikunnan ja psykologian verkkokursseista. Verkkokursseista saatu palaute ja kokemukset ovat olleet rohkaisevia. Asiakkaiden neuvontaan ja ohjaukseen, varsinkin uusien opiskelijoiden perehdyttämiseen, on kiinnitetty erityistä huomiota.

Yliopistosarjojen julkaisemiseen ja ulkoasuun liittyvä kehitystyö jatkui julkaisuyksikössä. Vuosi 2004 oli ennätyksellinen. Sarjoissa julkaistiin 95 nimekettä, joista lähes kaikki myös verkossa. Nousua edellisvuoteen oli peräti 46 %. Yliopiston väitöskirjoista yliopistosarjoissa julkaistiin 80 %.

Yhteistyötä virtuaaliyliopistohankkeen ja Dr.ELMA-projektin kanssa verkkojulkaisemiseen liittyvässä kouluttamisessa ja kehittämisessä on jatkettu. Vuoden 2004 aikana aloitettiin kaksivuotinen Digitaalisen aineiston tuotannon ja käytön infrastruktuurin kehittämishanke kouluttautumisella, digitoitilinjän suunnittelulla ja digitaalisten aineistojen hallintajärjestelmän (DOMS) testaamisella ja viritämisellä paikallisia tarpeita varten. Ensimmäisen hankevuoden aikana kehitettiin myös edelleen verkko-opetusmateriaalien tekijänoikeus- ja metatiedon luomiseen ja hallinnointiin keskittyvää pilotisovellusta.

Nellin, kansallisen tiedonhakupöytäkirjan, käyttöönottoprojekti on edennyt. Paikallinen Nelli päästään avaamaan alkuvuodesta 2005. Kirjaston verkkosivuille ja JYKDOKiin on tehty aineistojen paikantamista helpottava "Hae hyllynnumero" -palvelu. Uusittu intranet, Jyknet, on otettu käyttöön. Kokoelmien suunnitelmallinen inventointi on käynnistetty.

Kirjaston palvelut on pyritty keskittämään pääkirjastoon, jotta voitaisiin vastata palvelukysynnän kasvuun ja kehittämistarpeisiin. Merkittävä osa palveluista voidaan tarjota käyttöön verkon kautta. Toisaalta tilastoissa ei näy merkkejä siitä, että painatteiden määrät sähköisen aineiston lisääntyessä olisivat vähenemässä. Uusi tekniikka päinvastoin on helpottanut myös niiden tuottamista. Sen vuoksi kirjasto tarvitsee lisääntyvästi myös fyysisiä tiloja. Nykyisten varastotilojen kunto ei ole läheskään tyydyttävä.

Uuteen vapaakappalelakiin on valmistauduttu mm. toimimalla asiantuntijoina sen soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kirjasto on hoitanut kasvatustieteen, psykologian ja liikuntatieteen tietohuoltotoimintaa viemällä suomalaista tutkimustietoa kansallisiin ja kansainvälisiin tietokantoihin (mm. Arto, Keski, Dissertation Abstracts International).

Valtakunnallisesti kirjastolla on tunnustettu asema verkottuvaan oppimisympäristöön liittyviä palveluja kehittäväksi laitokseksi, ja se on asiantuntija- ja kehitysyksikkönä kansainvälisesti, kansallisesti ja alueellisesti haluttu yhteistyökumppani. Kirjasto on vuonna 2004 koordinoitunut kansallisen Virtuaalikirjasto-aihehakkemiston muuttamista Tieteen linkkitaloksi ja kuulunut eurooppalaisen aihehakkemistopalvelun, Renarduksen, johtoryhmään. Kirjasto osallistui yhtenä pääorganisaattorina EUSIDIC:n (The European Association of Information Services) kansainvälisen vuosikonferenssin järjestelyihin Helsingissä 17.-19.10.2004. Paikallisena yhteistyönä on lisäksi järjestetty mm.

koulutusta henkilökunnan ammattitaidon ylläpitämiseksi sekä lokakuussa valtakunnalliset Kirjastonjohtajien neuvottelupäivät. Kirjasto on vuoden aikana saanut ottaa vastaan koti- ja ulkomaisia vieraita sekä kaksi suurehkoa ulkomaista kirjalahjoitusta.

Kirjasto esittelee kokoelmiaan vaihtuvien näyttelyin. Yliopiston juhlavuoden kunniaksi järjestettiin yhteistyössä yliopiston museon kanssa näyttely Tieteen toinen sukupuoli, joka tarkastelee akateemista maailmaa naisten näkökulmasta. Aiheina ovat väitöskirjan tekeminen ja tohtoriuden merkitys, naisten asema tiedeyhteisössä sekä tutkijan työn ja perhe-elämän yhdistäminen. Toinen merkittävä ja erittäin suosittu näyttely oli Kuva ja sana keskiajalla. Muita näyttelyitä olivat Kuka murhasi ja kenet? (dekkarinäyttely), P.J. Hannikaisen lauluun Joulupukki liittyvä pieni joulunäyttely sekä Isa Asp -pienoisnäyttely yhteistyössä museon kanssa.

Kirjastolla on kansainvälistä yhteistyötä neljän kansainvälisen projektin tai organisaation kanssa, ja se on seitsemän kansainvälisen järjestön jäsen. Kansallisesti kirjasto osallistuu Suomen yliopistokirjastojen verkon toimintaan ja on vastuutahona tai jäsenenä erillishankkeissa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Henkilökunta on osallistunut kokouksiin ja koulutukseen, toiminut asiantuntijana, kirjoittanut kuusi artikkelia kotimaisiin julkaisuihin sekä pitänyt neljä esitelmää Suomessa ja yhden ulkomailla.

Henkilökunnan työterveydestä on huolehdittu tavoitteellisesti. Medivire toteutti kirjastossa työpaikkaselvityksen, jonka seurantakokous oli marraskuussa 2004. Pääkirjaston palvelupisteiden uusiminen saatettiin loppuun. Suunnittelussa kiinnitettiin erityistä huomiota työnkulkuihin ja ergonomiaan. Toimintoanalyysin pohjalta laadittu henkilöstösuunnitelma toimitettiin rehtorille 30.3.2004 mennessä.

Vuosi 2004 oli uuden rahoitusmallin sisäänajoa. Kirjasto, jossa kiinteät kulut ovat suuret ja kustannusten nousu paljolti riippumaton yliopiston toiminnan volyymin vaihtelusta (aineisto- ja ohjelmistolisenssien kallistuminen, tilakulut), ei sovi siihen parhaalla mahdollisella tavalla, mutta mallin soveltaminen on kuitenkin tuottanut kirjastolle kohtuulliset toimintaresurssit. Henkilöstö venyi kiitettävästi paikkaamaan avoimien virkojen täytön viivästymisestä koituneita ongelmia.

Pirjo Vatanen
ylikirjastonhoitaja